Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Pyydettynä lausuntonaan valtioneuvoston selontekoon kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda 2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti (VNS 1/2017) Väestöliitto ry lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Yleisarvio

Väestöliitolla on ollut mahdollisuus osallistua kansalaisjärjestönä Agenda2030 –valmisteluprosessiin ja nyt selontekoon sisältyvän Suomen hallituksen toimeenpanosuunnitelman valmisteluun. Väestöliiton työskentely Agenda2030 –prosessissa on keskittynyt erityisesti kehityspolitikkaan ja tavoitteisiin 3. Terveyttä ja hyvinvointia sekä 5. Sukupuolten tasa-arvo. Väestöliitto pitää globaalin kehityksen avaintekijöinä tyttöjen ja naisten oikeuksia sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja lisääntymisoikeuksia (3.7, 5.6) ja näiden ohella Agenda 2030-tekstin ulkopuolelle jääneitä seksuaalioikeuksia. Väestöliitolle ovat tärkeitä myös laajemmin tavoitteet, jotka koskevat lapsia, nuoria ja perheitä niiden kaikissa muodoissa.

Suomen kehityspolitiikan päätavoitteet on määritelty vuoden 2016 kehityspoliittisessa selonteossa, jonka keskeisenä lähtökohtana myös on Agenda 2030. Nyt käsiteltävänä olevan selonteon kohdassa 3.Toimeenpanon keskeiset politiikkaperiaatteet korostetaan kestävää kehitystä tukevaa politiikkajohdonmukaisuutta. Agenda 2030, Suomen yhteiskuntasitoumus sekä hallituksen ulko- ja kehityspolitiikan linjaukset muodostavat visio- ja tavoitekehikon Agenda 2030 kansalliselle toimeenpanolle.

Toimeenpanon keskeiset politiikkaperiaatteet –kohta on selonteon parasta osuutta siltä kannalta, että se paitsi vakiinnuttaa tähänastisia tärkeitä politiikkalinjauksia, myös sisältää uusia toimenpiteitä tulevaisuustyön vahvistamiseksi.

Väestöliitto painottaa kotimaan politiikan ja kehityspolitiikan näkemistä kokonaisuutena. Globaaliin solidaarisuuteen perustuvaa globaalia kumppanuutta on tärkeää pitää esillä ja vahvistaa Agenda2030 toimeenpanossa, viestinnässä ja kansalaisyhteiskunnan osallistamisessa.

Agenda2030 on ihmisoikeusperustainen ja ihmisoikeuksien tulee näkyä vahvasti myös toimeenpanon perustana.

Selonteossa korostetaan hallituksen roolia ja vastuuta Agenda 2030 toimeenpanossa. Selonteko rakentuukin hallitusohjelmaan perustuvista toimenpiteistä kahdella toimeenpanon painopistealueella. Selonteosta on näin muodostunut varsin viranomais- ja hallintokeskeinen eikä jakso 2 Toimeenpanon painopisteet käytännössä sisällä uusia avauksia yhteiskunnan tulevaisuuden mahdollisuuksista vuoteen 2030.

Erityisesti Painopiste 2 – yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi vaatisi laajentamista ja syventämistä ja ihmisoikeusnäkökulman terävöittämistä.

YK:n väestörahaston raportin 2014 mukaan maailmassa ei ole koskaan ollut nuoria aikuisia näin paljon. Raportin mukaan maailmassa elää 1,8, miljardia 10-24-vuotiasta nuorta, ja nuorten lukumäärä kasvaa nopeimmin köyhissä maissa. Suomessa puolestaan väestönkehitys tarkoittaa pieneneviä nuorten ja lasten ikäluokkia. Asuinmaasta riippumatta nuorilla on erityisiä tarpeita, haasteita ja tulevaisuuden tavoitteita. Agenda 2030 tavoitteiden toteutuminen niin kansainvälisesti kuin Suomessa vaikuttaa perustavanlaatuisesti lasten ja nuorten tulevaisuuteen ja perheellistymiseen.

Väestöliitto korostaa Agenda 2030 toimeenpanossa globaalisti naisten ja tyttöjen oikeuksia, seksuaaliterveyttä ja -oikeuksia.

Suomessa Väestöliitto painottaa lasten, nuorten ja kaikenlaisten perheiden hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden vahvistamista ja eriarvoisuuden vähentämistä. Näiden osa-alueiden toimenpidevalikoimaa Agenda 2030 toimeenpanossa tulisi vahvistaa ja näin tukea nuorten tulevaisuuden uskoa.

Suomen tulisi tähänastista enemmän viestiä Agenda2030 tavoitteista ja niiden täytäntöönpanosta ja painottaa kansalaisyhteiskunnan roolia toimeenpanossa. Erityisesti nuoria tulee osallistaa politiikkatoimien suunnitteluun ja arviointiin esimerkiksi koulutuksen, työllisyyden, terveyden ja hyvinvoinnin kysymyksissä.

Yksityiskohtaiset kommentit

Ohjelman 2. kohdan osassa Kestävä talous keinona ja mahdollistajana nostetaan esiin yritysten yhteiskuntavastuu niin kansallisesti kuin globaalisti. Mielestämme on hyvä, että Suomi jatkaa YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden toimeenpanoa.

Naisten ja tyttöjen oikeudet ovat keskeisiä suomalaisia arvoja ja Suomen kehitys-politiikan ensimmäinen painopiste. Siksi on tärkeää, että Suomi kannustaa kehitys-maissa toimivia suomalaisyrityksiä huolehtimaan sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisesta yritysten tai niiden alihankintaketjujen toiminnassa eikä minkäänlaista naisiin kohdistuvaa syrjintää, seksuaalista häirintää tai väkivaltaa sallita. Mikäli näin tapahtuu, tilanteisiin tulee puuttua ja teoista tulee koitua tekijälle asianmukaiset sanktiot.

Yrityksissä ja niiden alihankintaketjuissa tulisi myös olla tarjolla naisten eritystarpeita huomioivia toimenpiteitä kuten riittävät hygieniatilat, mahdollisuus seksuaaliterveys-palveluihin sekä työn ja perheen yhteensovittamiseen. Näiden tarjoaminen tulisi olla kehitysyhteistyörahoituksella toimivan Finnfundin investointipäätösten edellytys, koska tämän tulisi noudattaa Suomen kehityspoliittisen raportin tavoitteita ja painopisteitä.

Naisten terveys ja hyvinvointi ovat edellytys perheiden ja yhteisöjen menetykselle ja samalla yrityksen omalle menestykselle.

Kohdan 2 Painopisteessä 1.9 ”Edistetään hiilineutraaliutta resurssiviisautta globaalisti” ohjelma nostaa esiin sen, että ilmastonmuutoksen vaikutukset kohdistuvat vakavimmin kehitysmaiden köyhiin ihmisiin ja että erityisesti naisten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua ilmastotyöhön ja siihen liittyvään päätöksentekoon on tuettava. Väestöliitto tukee tätä näkemystä.

Naiset vastaavat kehitysmaissa erittäin suuresta osasta maanviljelystä ja vesitaloutta. He tuntevat ympäristönsä ja huomaavat siinä tapahtuvat muutokset. Heidän tieto-taitonsa valjastaminen ilmaston muutoksen torjuntaan ja siihen sopeutumiseen on mielestämme elintärkeää. Mikäli tyttöjen koulunkäynti keskeytyy ei-toivotun raskauden takia, he ovat modernin ehkäisyn puuttumisen vuoksi liian usein raskaana, joutuvat hoitamaan suurta lapsimäärää kotona tai kärsivät raskauden ja synnytysten aiheuttamista sairauksista, ei heillä ole mahdollisuutta osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Väestöliitto esittää, että Suomi panostaa myös ympäristösektorin kehitysyhteistyössään erityisesti naisten ja tyttöjen sekä nuorten seksuaaliterveyteen ja -oikeuksiin.

Painopisteessä 2.1 ”Parannetaan terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta” käsitellään kriisinhallintaa, rauhanvälitystä ja rauhanturvaamista, jotka tuottavat turvallisuutta ja edistävät kestävän kehityksen toteutumista kriisialueilla ja globaalisti.

On tärkeää muistaa, että Suomi on sitoutunut YK:n turvallisuusneuvoston 1325-päätöslauselmaan, joka loi pohjan naisten oikeuksien ja sukupuolinäkökulman huomioimiselle aseellisissa konflikteissa. Lauselma lepää neljällä pilarilla: 1) Naisten osallistuminen 2) Naisten ja tyttöjen suojelu 3) Toimet konfliktien ehkäisemiseksi 4) Hätäapu ja toipuminen.

Mielestämme on keskeistä, että niin humanitaarisissa kuin muissakin kriiseissä naisten ja tyttöjen seksuaaliterveys ja -oikeudet toteutuvat. Nämä ovat asioita, jotka usein laiminlyödään, vaikka naiset edelleen tulevat tai ovat tahtomattaan raskaana, äitiys-sairastavuus ja -kuolevuus ovat korkeita, seksuaalinen väkivalta on erittäin yleistä ja sukupuolitaudit ml. hiv-tartunnat leviävät. Suomen tulee humanitaarisessa avussaan kohdentaa rahoitusta myös seksuaaliterveyden ja – oikeuksien edistämiseen kriisi-alueilla.

Ohjelman painopisteessä 2.4 ”Edistetään maahanmuuttajien kotoutumista” huomioidaan maahanmuuton tuoman monimuotoistumisen aiheuttamat haasteet turvata kaikkien syrjimättömyys ja osallistumismahdollisuudet. Tavoitteena on muun muassa ”nopeuttaa kotoutumista ja vahvistaa siirtymiä kotoutumista edistäviin palveluihin”. Kotoutumista halutaan edistää monisektorisella yhteistyöllä, jossa mukana ovat myös kansalaisjärjestöt.

Esitetty tavoite on hyvä, mutta ohjelman tulisi mielestämme sisältää konkreettisempaa sitoutumista kotoutumisen edistämiseen. Kotouttamistoimet vaativat resursseja, joita ilman ei pystytä tarjoamaan maahan muuttaneille riittävästi kieli- ja muuta koulutusta. Tällä hetkellä esim. iso osa kotouttamistoimien piiriin siirtyvistä joutuu odottamaan yli puoli vuotta pääsyä ensimmäisellekään kielikurssille. Ongelman ratkaiseminen edellyttää lisäresursseja ja uudenlaista ajattelua kielen oppimisesta. Jos kotoutumiselle

ei turvata tarvittavia voimavaroja, on vaara, että Agenda 2030 -ohjelman tavoitteet tältä osin jäävät kuolleeksi kirjaimeksi.

Painopisteessä 2.14 ”Edistetään yhdenvertaisuuden ja tasa-arvoisuuden toteutumista globaalisti” nostetaan esiin se, että nuorten suuri määrä ja heidän mahdollisuutensa koulutukseen ja työhön tulevat merkittävästi vaikuttamaan yhteiskuntien vakauteen ja sen kaikkien sektorien kehitykseen. Väestöliitto allekirjoittaa tämän, mutta haluaa lisäksi painottaa, että nuorten terveystarpeisiin ja erityisesti heidän seksuaaliterveyteensä ja -oikeuksiinsa panostaminen on ehdoton edellytys sille, että he voivat hallita elämäänsä, välttyä ei-toivotuilta raskauksilta, jatkaa koulunkäyntiään, sijoittua työelämään ja toimia aikanaan yhteiskunnallisesti arvokkaina ja tuottavina kansalaisina.

Helsinki 16.3.2017

VÄESTÖLIITTO RY

Eija Koivuranta
toimitusjohtaja